

POSTADRESPostbus 68
6800 AB Arnhem**VESTIGINGSADRES**Zypendaalseweg 46
6814 CL Arnhem**TELEFOON**

+31 (0)26 442 17 42

E-MAIL

info@geldersgenootschap.nl

WEBSITE

www.geldersgenootschap.nl

Aan het college van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Bergen

Advies welstand

Betreft	Commissieleden	Status
realisatie turbines en zonnevelden	HV/AV/AK/JB	vooroverleg
Energielandgoed Wells Meer	Vergaderdatum	Nummer
Adres	26 oktober 2020	Ons nummer
Energielandgoed Wells Meer	Datum advies	BRG20-0001-1
Gemeente Bergen	03 november 2020	

De gemeente Bergen heeft een ambitieus verduurzamingsprogramma. Daarbinnen vormt de grootschalige energieopwekking van het energielandgoed Wells Meer een belangrijke aandeel. Aan de CRK wordt in het kader van een omgevingsvergunning advies gevraagd over de bouwwerken (4 windturbines en zonnevelden) en aanvullend advies over mogelijke kwaliteitsverbeteringen rond het nieuwe landschap. Op 26 oktober 2020 zijn de plannen in Bergen besproken in een werkbijeenkomst met de voltallige Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK). Namens de opstellers van het Masterplan waren mevrouw G. Heun en de heer T. Kort (HNS landschapsarchitecten) aanwezig. De gemeente was vertegenwoordigd door mevrouw E. Arts en de heer G. Houtert. Namens de commissie waren aanwezig de heren H. Vreeswijk (voorzitter) en A. Vermeulen (architect/stedenbouwkundige), mevrouw A. Kho (landschapsarchitect gespecialiseerd in grootschalige energieopwekking) en ondergetekende.

Mevrouw Arts licht de totstandkoming en fasering in de realisatie van het landgoed toe. Het Masterplan is inmiddels door de raad vastgesteld en vormt de onderlegger voor het ontwerp-bestemmingsplan, dat ter inzage ligt. De heer Houtert geeft aan dat de gemeente gekozen heeft voor een gecombineerde vergunning en ontwerp-bestemmingsplan procedure. Het is te prijzen dat de gemeente een interactief en participatief proces heeft bewandeld. Jammer dat de expertise van de CRK niet in een vroegtijdig stadium is betrokken bij de ontwikkeling van het landgoed. De commissie betreurt dat de gemeente al een integrale afweging heeft gemaakt en e.e.a. ter inzage is gelegd, voordat advies is ingewonnen bij de CRK.

Planopzet

De heer Kort geeft helder uitleg over de ontwikkeling, uitgangspunten en ruimtelijk hoofdstructuur van het nieuwe landgoed, dat a.h.w. een nieuwe ontginning vormt in dit ontginningslandschap. Gekozen is voor concentratie van grootschalige energieopwekking om waardevolle landschappen elders te sparen. Door te concentreren kan er een kwaliteitsimpuls gerealiseerd worden. Daarbij wordt ingezet op natuurontwikkeling, versterking van de flessenhals in het natura 2000 gebied, het aanjagen van natuurinclusieve landbouw, educatie en versterking van het recreatie netwerk met een maximale openbare toegankelijkheid.

De nieuwe ruimtelijke hoofdstructuur verdraait t.o.v. de bestaande oude landschapsstructuur. De drager van de ruimtelijke hoofdstructuur wordt gevormd door de Energieboulevard, een strip van innovatieve projecten. Haaks hierop of onder een hoekverdraaiing zijn zonnepanelen gegroepeerd die qua intensiteit en richting wisselen. Dwars hierdoor loopt in noord-zuid richting het ZonnePark, waarin de historische eendenkooi en wandelpaden zijn opgenomen, en waarin de 'extensieve' zonnepanelen te gast zijn, die maximaal 16% van het gebied beslaan.

De zonnepanelen blijven onder ooghoogte (max. 1.6 m.), zodat de weidsheid, als belangrijke kwaliteit van Wells Meer, zoveel mogelijk behouden blijft. Dubbelgebruik is wenselijk, rafelranden bij de uiteinden van de tafels wil men voorkomen, en hekwerken zoveel mogelijk uit het zicht houden en integreren in houtwallen of heesters.

Het Masterplan gaat bij de 4 windturbines uit van een kwadrant opstelling en molens met een ashoogte van 125 meter en rotordiameter van 125 meter, dus een tiphoogte van 187.5 meter.

In de omgevingsvergunningstekening wordt uitgegaan van windmolens met een minimum tiphoogte van 195 meter en een maximum van 250 meter.

Momenteel wordt gewerkt aan een definitieve VO.

Kader

Relevante documenten in dit verband zijn:

- Masterplan Energielandgoed Wells Meer, november 2019.
- Ontwerpbestemmingsplan Energielandgoed Wells Meer, september 2020
- Welstandsnota, 2008. De welstandscriteria voor het buitengebied zijn gericht op bedrijfs- en woonbebouwing. Specifieke criteria voor windturbines of bouwwerken zoals trafo of verdeelstation ontbreken.

Masterplan

De CRK gaat uit van de gegeven kaders en levert de gemeente onafhankelijk advies over de bouwaanvragen en de ruimtelijke kwaliteit van het Masterplan.

De commissie spreekt allereerst haar waardering uit voor het Masterplan. Er is sprake van een goede analyse van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. Het ontwerp van de ruimtelijke hoofdstructuur is goed doordacht en laat een goed voorbeeld zien van een grootschalige energieopwekking waaraan een duidelijke kwaliteitsimpuls wordt toegevoegd. De ontwerpkeuze voor een transformatie van het landschap pakt spannend uit door een nieuwe ontginningsrichting te kiezen. Aspecten van cultuurhistorie (eendenkooi, Elizenhof, Molenbeek) worden betekenisvol ingepast en de confrontatie tussen oude en nieuwe structuren levert interessante plekken en beelden op. Het Masterplan vergroot ook de ruimtelijke kwaliteit en belevingswaarde, door de grote recreatieve toegankelijkheid, de terughoudende toepassing van veiligheidsmaatregelen (hekwerken) en de inpassing van bijkomende innovatieve voorzieningen in de strip.

Verder is met opstellers van het Masterplan gediscussieerd over de uitwerking van de ruimtelijke hoofdstructuur, waar mogelijk nog een kwaliteitsslag kan worden gemaakt. Zeker aangezien het Masterplan, alsook het ZonnePark, nog verder moeten worden uitgewerkt is de input van de CRK welkom.

- De zonnepanelen in het ZonnePark nemen de richting van de nieuwe structuur aan, waarom niet de oude richting van de eendenkooi en toegangsweg haaks op de Wezerweg?
- Voor een ondergeschikte rol van de zonnepanelen in het zonnepark vormen het referentiebeeld en de lage intensiteit (max. 16%) goede uitgangspunten. De suggestie van opstellers om bij de uitwerking te zoeken naar een groene omzoming van zonnepanelen spreekt de commissie aan.
- De drie opzichzelfstaande noordelijke zonnevelden vragen om een meer landschappelijke opdeling en inpassing in het houtwallenstructuur tegen de grens, conform de globale schets.
- De nieuwe ontginningen zouden zo goed mogelijk afleesbaar moeten zijn in contrast met het omliggende bestaande landschap. Daarom is het wenselijk om alle noord-zuid georiënteerde zonnevelden rechthoekig in de open ruimte te situeren zodat de stramienmaat van 250 meter afleesbaar is. Bij veld 16 is dat niet gedaan. Door veld 22 ook open te houden ontstaat een smalle uitloper van het ZonnePark richting de Elizenhof.
- Een smalle uitloper van het ZonnePark naar de Elizenhof zou interessant zijn. Positief dat de Elizenhof als beginpunt van de verkaveling is gehanteerd, behoud en herbestemming van dit cultuurhistorische object met bijpassende functie is wenselijk.
- Het doorzetten van de zuid georiënteerde panelen over de Veenweg zal een onrustig beeld opleveren (flauwe hoek van 35 graden) omdat niet wordt uitgelijnd met de oude verkavelingsrichting van de Veenweg.
- Is er nagedacht over proefopstellingen voor kleine windmolens, bij voorkeur EAZ-windmolens van ca. 20 meter. Die zouden (op veld 22) tegen de achtergrond van de bosrand opgenomen kunnen worden in het landschap. Dit vergroot het assortiment van windmolens en kan extra inspireren.
- Aandacht voor de uitwerking van een groene geleidingszone tussen twee zonnevelden waar een houtwal in wordt gesitueerd. Zorg dat de (volgroeide) bomen niet te dicht op een zonneveld staan in verband met schaduwwerking op de panelen (zie fig. 5.19)
- Aandacht voor het maaiveld van de wandelpaden ten opzichte van de hoogte van de zonnepanelen.
- In de strip van de Energieboulevard is plek voor innovatieve projecten en een bezoekerscentrum. De BKP randvoorwaarden voor de gebouwen zetten in op een hoge architectonische kwaliteit. Mogelijk komt op de belangrijke kop van de strip een nu nog niet meegenomen middenstation. Gelet op de hoge architectonische ambities en gewenste onderlinge samenhang tussen de gebouwen is een architectonische toets van belang. De CRK is gaarne bereid hierover te adviseren.
- Hetzelfde geldt voor de inpassing van bijkomende voorzieningen. Het masterplan (6.1.2.) ambieert deze benodigde gebouwtjes (trafo's, omvormers, opslag etc) in samenhang te ontwerpen met mogelijk een recreatieve betekenis.
- Tussen het Masterplan en het bestemmingsplan lijken geringe verschillen te zijn, bijvoorbeeld bij de hoekafsnijding (veld 13). Ook velden 20, 21 en 17 hebben een zuidopstelling in plaats van mee te gaan met de bestaande, huidige kavelrichting van het landschap.
- Hoe zou het beeld er over 25 jaar uit zien als de zonnepanelen worden opgeruimd? Wordt er iets terug gegeven aan het landschap middels landschapsversterking? Wat is dan blijvende natuur en moet dit dan niet al bestemd worden in het bestemmingsplan?

Beoordeling bouwwerken omgevingsvergunning

Aanvraag betreft 4 windturbines en de zonnenvelden (tekeningen EMMTEC d.d. 2020-07-02), exclusief de gebouwde voorzieningen als hekwerken, trafo's, inverters ed.; de zonneparken worden in een later stadium ontwikkeld en voorgelegd.

Zonnenvelden

Positief is dat de zonnepanelen onder ooghoogte blijven. Hoewel de ooghoogte soms onder 1.60 m. ligt is dit een goed uitgangspunt, met die ooghoogte kan ook meer gevarieerd worden.

De ruimtelijke opzet en de gekozen hoogte van de zonnepanelen voegt zich goed in het bestaande en nieuwe landschap. Op hoofdlijnen kan de CRK hiermee instemmen, wacht echter de definitieve uitvoering en kleurstelling van de zonnepanelen in de zonnenvelden af. Dit geldt ook voor de kopse kanten van de rijen, die apart ontworpen worden.

Windturbines

De plaatsing van de molens in kwadrant opstelling, op onderling ruime afstand van elkaar, passend in het stramien van de ruimtelijke hoofdstructuur is een begrijpelijke keuze.

De hoogte van de turbines in de omgevingsvergunning wijkt echter af van het Masterplan. Ashoogte is minimaal 130 meter (Masterplan: 125 meter), de tiphoogte is minimaal 195 en maximaal 250 meter (Masterplan: 187,5 meter). De CRK heeft zorgen bij de hoogte en adviseert de hoogte in het Masterplan aan te houden of anderszins de effecten van een hogere tiphoogte visueel inzichtelijk te maken en landschappelijk te motiveren. De voorkeur van de CRK gaat uit naar een kleur die tegen de lucht wegvalt, dus geen wit maar grijs. Rode strepen op de turbines, zoals op de turbines over de grens, leggen een ongewenste optische relatie.

Conclusie

Er bestaat veel waardering voor de ruimtelijke en landschappelijke opzet van het Energielandgoed. De commissie adviseert positief over de principes en opzet van het Masterplan, waar grootschalige energieopwekking en versterking van landschap, natuur en ruimtelijke kwaliteit hand in hand gaan. De gemaakte vragen, opmerkingen en aanbevelingen jegens het Masterplan kunnen de hoge kwaliteitsambities bij de uitwerking van het VO doen versterken.

De commissie kan positief adviseren over de opzet en principes van de zonnenvelden, met dien verstande dat de definitieve uitvoering nog ter goedkeuring wordt voorgelegd.

Over de plaatsing van de windturbines kan eveneens positief worden geadviseerd. De maximum tiphoogte in de omgevingsvergunning wijkt echter af van het Masterplan.

Geadviseerd wordt de molens qua maatvoering in overeenstemming te brengen met het Masterplan of anderszins de afwijkingshoogte landschappelijk te onderbouwen.

Positief is dat de aanwezigen de vergadering als constructief hebben ervaren. Opstellers waarderen een kijk van buiten naar het Energielandgoed bij het streven om de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteitsambities waar mogelijk te versterken.

Namens de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit,

ir. J. Boros
Adviseur ruimtelijke kwaliteit